

Stenogramm

XIV Riigikogu, I Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 15.04.2019, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:03 Peaministri kandidaat Kaja Kallasele Vabariigi Valitsuse moodustamiseks volituste andmine

2. 15:35 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Henn Põlluaas

Austatud Riigikogu! Alustame täiskogu I istungjärgu 3. töönädalat. Kas on soovi üle anda arupärimisi või eelnõusid? Ei ole. Siis on mul edasi öelda mõned teated. Täna pärast täiskogu istungi lõppu toimuvad siin istungisaalis järgmiste parlamendirühmade asutamiskoosolekud: Eesti-Holland, kokkukutsuja Aadu Must; Eesti – Araabia Ühendemiraadid, kokkukutsuja Martin Repinski; Eesti-Sloveenia, kokkukutsuja Martin Repinski; Eesti-lirimaa, kokkukutsuja Üllar Saaremäe.

Samuti toimuvad täna pärast täiskogu istungi lõppu siin järgmiste toetusrühmade asutamiskoosolekud: Tartu piirkondliku arengu toetusrühm, kokkukutsuja Aadu Must; suitsuvaba Eesti toetusrühm, kokkukutsuja Tarmo Kruusimäe; Eesti autorite toetusrühm, kokkukutsuja Tarmo Kruusimäe; Haapsalu raudtee taastamise toetusrühm, kokkukutsuja Jaanus Karilaid; rahvusriikide Euroopa Liidu toetusrühm, kokkukutsuja Urmas Reinsalu.

Nüüd palun teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 99 saadikut, puudub 2.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu I istungjärgu 3. töönädala päevakorra kinnitamise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt on 97 saadikut, vastu 0, erapooletuid 0 ja ei osale 2 saadikut. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:03 Peaministri kandidaat Kaja Kallasele Vabariigi Valitsuse moodustamiseks volituste andmine

15:03 Esimees Henn Põlluaas

Täna on päevakorras peaministri kandidaat Kaja Kallasele valitsuse moodustamiseks volituste andmine. Ettekandja on peaministri kandidaat Kaja Kallas. Selgitan selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Vabariigi President määras 5. aprillil oma otsusega nr 441 Kaja Kallase peaministri kandidaadiks ja tegi talle ülesandeks moodustada valitsus. Põhiseaduse § 89 järgi esitab peaministri kandidaat Riigikogule ettekande tulevase valitsuse aluste kohta. Peaministri kandidaat on avaldanud soovi esineda Riigikogu ees ettekandega täna sel istungil. Kaja Kallase ettekande valitsuse moodustamise aluste kohta kestab kuni 25 minutit. Pärast seda võib iga Riigikogu liige esitada peaministri kandidaadile kuni kaks küsimust. Läbirääkimisi ei peeta ja pärast küsimustele vastamist toimub lõpphääletus. Peaministri kandidaat Kaja Kallas, palun!

15:04 Peaministri kandidaat Kaja Kallas

Austatud koosoleku juhataja! Lugupeetud saadikud! Hea Eesti rahvas! Minust ei saa täna peaministrit, me kõik teame seda. Siinkohal võiksin punkti panna, minna tagasi oma kohale neljandas reas ja hoida

oma suu edaspidi kinni, aga ma ei tee seda. Mitte keegi meie erakonnast ja sotsiaaldemokraatidest ei tee seda.

Me kõik teame, oleme viimastel nädalatel näinud ja kuulnud, et üle kogu riigi on veel tuhanded inimesed, kes on otsustanud mitte vaikida. Uus koalitsioon võib ennast veenda, et inimesed on pidanud kõnesid, kirjutanud artikleid, tulnud meelevaldustele, organiseerinud rongkäike Reformierakonna ja süvariigi õhutusel. Te võite olla nii üleolevad, et nimetada oma riigi kodanike rahumeelseid meelevaldusi hüsteeriaks. Te võite olla nii hirmul, et igasugusele teistsugusele arvamusalaldusele reageerite ähvardustega, räägite sulgemisest ja morsipidudest. Te saate nii käituda, sest liberaalne demokraatia lubab kõige hea sees ka sellist käitumist. Aga see ei tähenda, et inimeste vastumeelsus kaob. See ei tähenda, et inimesed on edaspidi vait, sest nad ei ole.

Nagu viimastel aastatel, nii olen ka viimastel nädalatel sõitnud mööda Eestimaad ringi ja kohtunud Eesti inimestega, erinevate erakondade valijatega. Need ei ole olnud kerged kohtumised. Nii mõnigi kord algas õhtu kellegi pahase püstitõusmisega ja vihase süüdistuskõnega, seejärel muutusid vihaseks ka kõik teised. Rahvamajade saalides olid inimesed korruga ärevad. Hõiguti, isegi karjuti, sest keegi oli alustuseks ette näidanud, et nii võib. Siin ruumis võib karjuda, võib näidata näpuga, võib külvata viha ja põlgust. Midagi säärast on juhtunud ka meie riigis. Keegi on öelnud, et poliitikat tehakse Eestis ähvarduste, viha ja valetamisega. Ja nüüd seda nii tehaksegi. Ja mis sellel siis häda on – nii saadakse tänapäeval isegi võimule. Nagu oleks võim mitte vahend, vaid eesmärk. Ilmselt mõne jaoks siin saalis see nii ongi.

Ent mitte kõik kohtumised ei ole olnud säärased. On olnud palju kokkusaamisi, kus küsimused on olnud teravad, teemad ärevad, aga on küsitud rahulikult ja lugupidavalt. Ja ka kõik need kohtumised, mida ma ennist kirjeldasin, rahunesid ühel hetkel maha, sest neile vastati rahulikult, ja teiseks, mitte kõik ruumis olijad ei läinud sellise käitumisega kaasa. Need kohtumised tegid mulle taas kord selgeks, et kuigi valimistel saavutasid edu muu hulgas jõud, mille strateegiaks on viha ja vale, siis nende poolt hääletati rahulolematuse tõttu. See on mõttekoht meile kõigile, ka Reformierakonnale, ka mulle.

Olen nõus president Kaljulaidi ja paljude ekspertide öelduga, et meie riigis on inimestel päris mured ja need tuleb lahendada mitte kurjuse, viha ja keelamisega, vaid päris tegudega. Jutustajad võime kõik olla, kuid vaid vähesed suudavad ka päriselt midagi teha. Nagu ütles Viljandimaa aasta ettevõtja Meelis Venno, kui ta kuulis uue koalitsiooni plaanidest: "Kui inimene hakkab nii hullu juttu rääkima, siis on ta reaalsest elust ikka päris kaugel."

Eesti ühiskond ei ole valmis. Meil on vaja veel palju teha, aga meid asub juhtima seisakuvalitsus. Seda on öelnud kõik viimasel ajal kõnelenud asjatundjad ettevõtluse, hariduse ja sotsiaalvaldkonnast, samuti kodanikuühiskonna esindajad. Meid ootab ees seisak. Enamgi veel, väga paljudes küsimustes ootab meid ees tagasimine. Me oleme arenenud rikaste innovaatiliste Põhjamaade kõrval, nende eeskujuna on meid innustanud. Samal ajal on nende edu suurimaid saladusi olnud meeste ja naiste võrdne positsioon ühiskonnas. Nad kasutavad ära kogu oma ühiskonna potentsiaali. Uue võimuliidu mehed on asjatundjad vähesed, kuid enda arvates eksperdid naiseks olemise alal. Seetõttu käsivad nad sünnitada meil järjest rohkem lapsi, küsimata kordagi, millal naine tahab lapsi saada. Ma vastan teile, mehed, kes te ei suutnud mulle läbirääkimiste ajal isegi mitte silma vaadata: naine tahab lapsi siis, kui ta on õnnelik ja kui ta on veendunud, et ka tema lapsed on õnnelikud ja kasvavad üles turvalises perekonnas ja heasoovlikus ühiskonnas. Muidugi on vaja ka õnnelikke mehi, kuid ma väidan, et tänane Eesti ühiskond ei arvesta naistega – igal juhul ei arvesta ta naistega piisavalt. Ma näen üle Eesti igal pool enesekindlaid töökaid mehi, aga ma näen ka ägedaid, inspireerivaid, tarku naisi, kes on kogukondliku elu mootorid: arstid, õpetajad, raamatukoguhoidjad, kohvikupidajad, pädevad juhid. Nad on sädeinimesed. Valitsusse nad aga millegipärast ei kõlba. Naised ei kõlba isegi mitte selle laua taha, kus härrad arutavad naiste kehasid puudutavaid küsimusi. Naine on seisakuvalitsuse jaoks vaid sünnitusmasin. Meie elame 21. sajandis. Mis sajandis elate teie?

Eri uuringud on näidanud, et ühiskonnad, kus naisi on rohkem valitsemise juures, kus naistega arvestatakse, on tasakaalukamad ja vähem vägivaldsed. Miks me seda ei taha? Mida te kardate? Te kardate muutusi. Te ei muuda midagi ja te isegi ei varja seda. Aga Eesti vajab reforme. Palgatõus, ettevõtluse arendamine, tööjõupuudus, konkurentsivõime kasvatamine, maailmamajanduses toimuvate arengutega kaasas käimine, keskkond, targa majandusmudeli arendamine, kaasaegne haridussüsteem – need on vaid mõned väljakutsetest, millest minuga on kõnelenud ettevõtjad ja riigiametnikud, analüütikud ja tippjuhid. Need on probleemid, millele on vaja lahendust, kuid mida teie ei paku. Selle asemel kõnelete kulutamisest ja laenamisest. Ja seda olukorras, kus riigi rahanduslik seis on täbar. Ma

ei hakka isegi küsima, kuidas lähevad kokku teie ideed kõigist täiesti sõltumatust Eestist ja laenuorjusest. Järgmine suur teema: haridus. Eestis antakse suurepäraselt haridust. Me oleme olnud paindlikud, arvestamaks maailmas toimuvaid muutusi ja uuenenud vajadusi. Minu vestlused direktorite ja õpetajatega on süstinud minusse võib-olla kõige rohkem lootust tuleviku osas, sest nad on pühendunud, kirglikud ja näevad pikka perspektiivi, aga nad on öelnud, et oluline on, et suurepäraselt haridust antakse kõigile, kes Eestis elavad, sõltumata keelest, mida nad kodus räägivad. Me teame hästi, et Eesti on liiga väike riik selleks, et suuta üleval pidada kahte võrdsel tasemel haridussüsteemi. Ja seeläbi kannatavad just need, kes ei õpi eesti keeles. See on hariduslik ebavõrdsus ja riigi ülesanne on sellega tegeleda. Aga teie ei tegele.

Teema, millest te samuti ei räägi, on kliima soojenemine. Olen kohtunud viimasel ajal paljude ägedate noortega ja meie vestluste peateemaks ei ole olnud mitte aktsiisid ja neljarealist maanteed, vaid kliima ja väiksem ökoloogiline jalajälg. Noored on mõistnud, et kliimamuutused ei oota meid kaugel tulevikus, vaid on juba kohal. Teil saab aga valitsuses olema erakond, kes eitab terve rea muude faktide kõrval ka kliima muutumist. Kõik teemad, mis me arutame Eesti tulevikku silmas pidades, muutuvad mõttetuks, kui kliima soojenemine meie eksistentsi siin maalapil mõttetuks muudab. Mõni võib arvata, et väikesest Eestist ei sõltu ju midagi, aga kui kõik nii arvavad, siis ei muutu ka tegelikult mitte midagi. Eestist võiks saada uudsete tehnoloogialahenduste ja teadliku järjepideva tegutsemise abil kõige puhtam, kõige vähem saastav Euroopa riik, nii nagu meist kunagi sai Euroopa kõige digitaliseeritud riik. Me ju tahame sellises Eestis elada.

Te olete lugenud meie väärtuste dokumenti, mille me nädalavahetusel avaldasime. Arusaadavalt see ei ole koalitsioonileping, vaid põhimõtted ja väärtused, millele tuginedes meie valitsus tegutseks. Meie ja teie ülesanne selle riigi ja Eesti rahva ees ei ole mitte iga hinna eest uus koalitsioon, vaid parem tulevik. Meid kõiki ei ole siia valitud lihtsalt selleks, et vajutada rohelist nuppu, vaid selleks, et me mõtleksime, kuulaksime ja võtaksime vastutuse oma valijate, oma riigi, oma laste ees. Ja just seetõttu küsin ma täna siit teie käest, kes te olete juba allkirjastanud koalitsioonilepingu: kus on teie plaan? Kus on see leping, mis tegeleks teie poolt hääletanute murede, hirmude ja rahulolematusega? Kus on need eesmärgid, lahenduskäigud, tegutsemiskavad, mis vähemalt püüaks lahendada probleeme ja annaksid inimestele lootust? Te olete oma valijaid alt vedanud. Teie valijad, kes teie peale lootsid, on jäetud juba esimesel päeva üksinda nende hirmude ja selle ebakindlusega, mis pani neid teie poolt valima. Meid ootab ees neli aastat eimiskit. Teie sisutühi koalitsioonileping ei tekita mitte kelleski head tujut – mitte kelleski peale teie enda, sest võim on ju käes.

Selle võimu nimel on tehtud paljutki. On valetatud, on ära visatud põhimõtteid, on ära visatud varem öeldud sõnu, on ära visatud isegi oma valijaid. Inimesi on ära ostetud magusate töökohtade, pehme tugitooli ja ülakorruse kabinetiga. Aga mitte kõiki. Ma tean, et paljud teie seas ei ole toimuvaga rahul. Ma tean, et nad on puhta südametunnistuse ja oma ideaalide nimel keeldunud hüvedest, mida neile on pakutud. On isegi parteist välja astunud, sest inimese enda väärtushinnangud ei lubanud kulpi lüüa erakonna peavoolule. See nõuab julgust, suurt julgust.

"Tuleb jääda iseendaks," ütles üks hiljuti Riigikokku valitu. Ma soovin talle jõudu, sest tema esimene proovikivi ei tule mitte kuue kuu või kahe aasta pärast, vaid see proovikivi on täna ja lähipäevil. Küsimusele, kas sa jäid iseendaks, tuleb sul vastata praegu. Vahel öeldakse, et praegu toimuv ongi poliitika. Partei käskudele tuleb kuulutada, isegi kui see läheb vastuollu nii sinu enda südametunnistuse kui ka sinu valijate usaldusega. Ma ei ole nõus! Poliitika on ühine tegutsemine parema hüve nimel ja seda ei saa siis, kui esimesel päeval reedetakse nii oma valijad kui ka oma südametunnistus.

Ma palun sinult ainult üht: hetkel, mil su käsi sirutub punase nupu poole, et mind läbi kukutada, ja järgmistel päevadel rohelise nupu poole, et uus koalitsioon heaks kiita, oota paar sekundit ja mõtle! Lihtsalt mõtle korra, kas sa tulid siia selle jaoks! Kas see on see, mis teeb Eestit paremaks? Kas see on see, mida need tuhanded, kes sinu poolt oma hääle andsid, soovivad? Kas sa ärkad homme üles ja oled iseenda üle uhke? Kas sinu lapsed on tulevikus sinu üle uhked? Vaata oma lastele korra mõttes silma ja küsi, kas nende maailm saab tänu sinule olema parem. Kui sa vastad kõigele jah, siis vajuta, aga kui sa kahtled, kui sa arvad, et seda ei taha ei sinu valijad, sinu lapsed ega sügaval sisimas ka sina ise, siis tea, et sinu valik ei ole paratamatu. Me oleme vaba riik ja sina oled vaba inimene. Sinu otsus on valik, sinu valik. Ja alati on võimalik ka mõni teine valik. Lihtsalt küsi endalt seda korra, sest isegi küsimine on muutunud siin riigis haruldaseks, kuna nõuab üht väikest asja: julgust.

Head valijad üle Eesti! Tahan kinnitada teile, et Eesti on endiselt demokraatlik riik. Uut koalitsiooni võib süüdistada sisutühjuses, aga ta on demokraatlik. Palun ärge süüdistage mitte millestki uue koalitsiooni

valijaid! Nende hääl peab kuulda olema, nende vajadused peavad saama kaetud, nende mured vastatud. Ärge vaigistage ega sildistage neid! Meie riigis on palju teha ja kuna uus koalitsioon on selle vajaduse suhtes ükskõikne, siis paljud inimesed tunnevad ennast kõrvalejätuna. See on reaalne ja päris. Ja sellega tegelemine peab olema samuti reaalne ja päris. Siis on meil lootust. Ja meil on lootust. Meil on endiselt alles meie Eesti. Keegi ei ole seda meie käest võtnud ega võta ka tulevikus, sest meil on alles meie inimesed. Meil olete alles teie, ametnikud kõigis ministeeriumites ja riigiametites. Teie, kes te hoiate Eesti riigi järjepidevust. Teie, kes te tegelete iga päev Eesti inimeste muredega. Suur osa siin saalis olijatest on kuulnud teie hirmudest ja sellest, et paljud teist tahavad töölt lahkuda. Ma palun teid: ärge lahkuge! Töötage meie Eesti nimel! Ja ma palun teid: ärge tundke hirmu! Meil olete alles teie, arstid, kes te teete pühendumusega oma tööd. Pidage vastu, isegi kui teid nimetatakse mõrvariteks! Meil olete alles teie, õpetajad, kellest sõltub meie riigi tulevik rohkem kui kellestki teisest. Jääge endale kindlaks, isegi kui teid nimetatakse süvariigi agentideks. Ärge kartke! Meil on alles ka meie ettevõtjad, kelle tegevus mitte ainult ei täida meie riigikassat, vaid kes annavad tööd tuhandetele inimestele. Ma palun ka teid: jätkake, ärge kartke! Teie abi on lähiajal vaja paljudel. Meil on alles ka meie riigi kohtunikud. Olge julged ja otsustage oma südametunnistuse järgi, isegi kui teid ähvardatakse. Meil on endiselt alles tublid põllumehed, vaprad tuletõrjujad, andekad kirjanikud ja suurepärased teadlased. Meil on alles kodanikuühendused ja vabatahtlikud. Meil on alles müüjad ja taksojuhid, meil on alles emad ja vanaemad, isad ja vanaisad. Ma palun teid kõiki: olge enesekindlad ja seiske oma põhimõtete eest! Meil on alles meie vaba ajakirjandus, kuigi see on rünnakute all. Võitlus vaba ajakirjanduse eest on võitlus vaba Eesti eest. Ärge kartke, sest kui teie otsustate vaikida, siis meil tõesti ei ole enam lootust. Ma kutsun üles kõiki Eesti riigi kodanikke osalema meie riigi tulevikus. Rohkem kui kunagi varem sõltub see meist kõigist. Ärge kartke, ärge vaikige, seiske julgelt oma põhimõtete eest! Eesti on endiselt meie.

See kõne siin puldis ei olnud teade alistumisest ega hüvastijätust. Mõne päeva pärast teatatakse siitsamast valitsemise algusest. Mina teatasin just meie vastuseisu algusest. Ma olen endiselt valmis enamikuga teist võrdsetel alustel Eestit valitsema, aga kuniks seda ei juhtu, ei lase me Eestit hävitada, me ei lase juhtida meie riiki seisakusse ja vihkamisse. Meil kõigil on võimalus demokraatlikus Eesti riigis käituda vastavalt oma südametunnistusele ja julgusele. Ka sinul, hea Riigikogu liige, ka sinul, kes sa tahad jääda iseendaks, on see võimalus. Aitäh! (Pikk aplaus.)

15:24 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, Kaja Kallas! Kas austatud Riigikogu liikmetel on presidendi... või peaministrikandidaat Kaja Kallasele küsimusi? (Naer saalis.) Küsimusi ei ole. Aitäh!

15:25 Peaministrikandidaat Kaja Kallas

On siiski.

15:25 Esimees Henn Põlluaas

Vabandust, jah! Viktoria Ladõnskaja-Kubits, palun!

15:25 Viktoria Ladõnskaja-Kubits

Lugupeetud proua Kallas! Pärast valimisi olete meedias korduvalt maininud, et suhtlete Riigikogu liikmetega, kes on teie arvates skeptilised Jüri Ratase juhitava koalitsiooni suhtes. Kellega te siis olete täpsemalt suhelnud? Mulle tundub, et olete avalikkust veidi eksitanud ning kõhklevate inimestega pole üldse suhelnud. Tõde on ka see, et pärast ametlikku presidendi tehtud ettepanekut pole te tõsiseid läbirääkimisi koalitsiooni moodustamiseks alustanud. Vähemalt meie erakonna juhtkonnale pole te isegi mitte helistanud. Kas see, mis toimub siin ja praegu, on meediale suunatud mäng?

15:25 Peaministrikandidaat Kaja Kallas

Aitäh küsimuse eest ja aitäh sellele tähelepanu juhtimise eest, et kõhklejaid on palju, nagu te väga õigesti ütlesite. Te teate ise ka, et neid kõhklejaid on palju. Mis puutub teie juhtkonnaga suhtlemisse, siis mina olen härra Seederiga suhelnud küll, nii peale valimisi kohe kui ka hiljem. Nii et ma ei saa sellest etteheitest aru.

15:26 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Küsimus on Jaak Madisonil. Palun!

15:26 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Austatud peaministrikandidaat! Mul on lühike kiire küsimus. Nii nagu igal asjal on olemas negatiivne külg, on olemas ka positiivne külg. Kindlasti te olete lugenud kolme erakonna kokku lepitud valitsemiskava eri punkte. Mis oleks need positiivsed punktid, millega te olete nõus ja mille poolt oleksite nõus siin Riigikogu saalis hääletama?

15:26 Peaministrikandidaat Kaja Kallas

Aitäh! Kõik positiivsed punktid on need punktid, mis on meie programmist üle võetud. Nende poolt on kindlasti võimalik hääletada, kui need ka päriselt teoks saavad.

15:27 Esimees Henn Pölluas

Aitäh! Küsimus on Riigikogu liikmel Siim Pohlakul. Palun!

15:27 Siim Pohlak

Austatud esimees! Palun Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel viis minutit vaheaega!

15:27 Peaministrikandidaat Kaja Kallas

Hakkasid kahtlema!

15:27 Esimees Henn Pölluas

Praegu vastavalt kodu- ja töökorra seadusele kahjuks ei saa vaheaega võtta. Kas on veel küsimusi peaministrikandidaat Kaja Kallasele? Aitäh, peaministrikandidaat Kaja Kallas! Rohkem Riigikogu liikmetel küsimusi ei ole. Järgneb hääletus.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele peaministrikandidaat ... Kuidas? Jah, palun, härra Siim Pohlak!

15:27 Siim Pohlak

Ikkagi täpsustaks, et enne hääletust, austatud esimees, peaks olema võimalik ju vaheaega võtta.

15:28 Esimees Henn Pölluas

Jah, kui te esitate selle soovi nüüd, enne hääletust, siis on see võimalik. Viis minutit või kui palju te soovite? (Naer saalis.) Viis minutit vaheaega.

V a h e a e g

15:33 Esimees Henn Pölluas

Vaheaeg on lõppenud. Austatud Riigikogu, panen hääletusele peaministrikandidaat Kaja Kallasele valitsuse moodustamiseks ... (Lärm saalis.) Miks? Ei pea! Mul on hea meel, et ka ilma kellata jäite te vaikseks ja jätkame siis oma istungit.

Panen hääletusele peaministrikandidaat Kaja Kallasele valitsuse moodustamiseks volituste andmise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Aitäh! Hääletus on lõppenud. Poolt on 45, vastu 53, erapooletuid 0 ja ei hääletanud 2 Riigikogu saadikut. Peaministrikandidaat Kaja Kallas ei saanud volitusi valitsuse moodustamiseks.

2. 15:35 Vaba mikrofon

15:35 Esimees Henn Pölluas

Nüüd on kõigil soovijail võimalus pärast haamrilööki registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Sõnavõtt kõnetoolist võib kesta kuni viis minutit. Soove ei ole. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 15.35.